

FIM-input voor het Commissiedebat Erfgoed 21 juni 2023

Agendapunt 3: beleidsreactie op doorlichting erfgoed

16 juni 2023

Geachte Kamerleden,

Allereerst: hartelijk dank voor alle aandacht die u tot nu toe al hebt getoond in ons bijzondere vakgebied.

'Het erfgoed van ons allemaal: de zaken die we bijzonder vinden om door te geven aan onze kinderen. Mooie steden, dorpjes, bijzondere landschappen, gebouwen, groen, archeologie, verhalen of tradities. Om te koesteren!'

Deze aandacht zien we ook terug in de stukken die staatssecretaris Gunay Uslu sinds haar aantreden aan u heeft gepresenteerd: de ambitie die bijvoorbeeld uit de Meerjarenbrief 2023-2025: 'de kracht voor creativiteit' spreekt, is absoluut een compliment waard.

Ook hebben wij het gevoel als sector gehoord en betrokken te worden: wij waarderen de kennismaking met staatssecretaris Uslu op 8 juni 2022 en de ruimte die zij ons gaf om onze 'cri-de-coeurs' onder de aandacht te brengen. En ook vinden wij het fijn dat het ministerie van OCW ambtelijk ons frequent meeneemt in de stappen die zij zetten en ons consulteren in de behoefte uit het brede erfgoedveld.

Toch zijn wij kritisch op de uitgevoerde beleidsdoorlichting (zie onze reactie in bijlage) en willen u hier graag deelgenoot van maken. Ook hebben wij op een aantal punten vragen geformuleerd die u mogelijk kunt gebruiken in het debat op 21 juni 2023.

Alvast dank voor de genomen moeite. Wij staan u graag te woord om het debat met u voor te bereiden.

Namens de FIM,

Eefje van Duin

Voorzitter

06 49 312 048

[De Federatie Instandhouding Monumenten](#) heeft op 30 mei jl. een brief gestuurd naar Staatssecretaris van Cultuur en Media over het eindrapport Beleidsdoorlichting Erfgoed, opgesteld door de DSP-groep (zie bijlage). Staatssecretaris Uslu heeft op 12 juni haar beleidsreactie op het DSP-rapport naar de Tweede Kamer gestuurd.

In uw commissiedebat erfgoed op 21 juni bespreekt u de beleidsdoorlichting onder agendapunt 3. Voor dit debat geven wij u, met aanvullingen vanuit het [Erfgoedplatform van Kunsten '92](#), een aantal voorstellen voor Kamervragen.

Er zijn zes aandachtspunten die volgens ons onvoldoende zijn behandeld in het DSP-rapport:

1. Integrale visie op erfgoed ontwikkelen in relatie tot grote uitdagingen

Onze samenleving staat voor een aantal grote uitdagingen, die van invloed zijn op erfgoed:

- Klimaatverandering en waterhuishouding;
- Energietransitie en verduurzaming;
- Woningopgave en bevolkingsgroei;
- Democratische vernieuwing en participatie;
- Vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt.

De beleidsdoorlichting stelt dat: 'erfgoed in de huidige beleidscontext minder sectoraal en meer integraal wordt benaderd. Erfgoed dient verbonden te zijn aan de grote transities. Dat kan als OCW nog meer een stem laat horen en de waarde van erfgoed benadrukt. [...]. Ook wordt in het onderzoek geconstateerd dat de grootste zorg van de geïnterviewden zit bij de grote opgaven in de fysieke leefomgeving en wat dit betekent voor de kwaliteit van de leefomgeving en het erfgoed. De transities bieden echter ook kansen voor verdere inbedding van erfgoed in onze leefomgeving.' In haar brief d.d. 12 juni 2023 gaat staatssecretaris Uslu onder het hoofdstuk 'erfgoed en leefomgeving' hier nader op in. Toch missen daar, volgens ons, nog een aantal zaken, bijvoorbeeld: hoe verhoudt erfgoed zich tot de recente rapporten van de grote planbureaus? (Zie bijlage op pagina 4 voor een overzicht van deze rapporten).

Voorstel Kamervraag:

- *Wat zijn de opgaven voor het erfgoed die voortkomen uit de recente rapporten van de planbureaus en welke bijdrage kan erfgoed leveren aan de aanpak van die opgaven?*
- *Heeft u voldoende zicht op de gevolgen van de klimaatverandering voor erfgoed en hoe wij ons daartegen kunnen beschermen? Maar ook: hoe erfgoed kan bijdragen aan de oplossing?*

2. Erfgoed inzetten bij maatschappelijke opgaven en transities

Het DSP-rapport ziet de gevolgen van grote maatschappelijke opgaven en transities als risico's voor erfgoed. De erfgoedsector zelf ziet vooral de kansen en pleit ervoor erfgoed in te zetten als onderdeel van de oplossing. Van belang is dat de bijdragen van erfgoed aan de maatschappelijke opgaven worden ingezet bij de beleidsprogramma's van andere departementen, zoals LNV, I en W, BZK en EZK.

Voorstel Kamervraag:

- *Wat doet u om gezamenlijke financiering van programma's zoals de Erfgoed Deal interdepartementaal te realiseren?*

3. Beschermingsregime ontwikkelen voor alle soorten erfgoed

DSP heeft geïnventariseerd welke zaken, met het oog op een goede uitvoeringspraktijk van de Erfgoedwet, aandacht behoeven. Een deel van de geïnventariseerde punten vergt mogelijk aanpassing van de wet of onderliggende regelgeving. In haar brief schrijft Uslu dat dit nadere bestudering vergt en dat zijn de komende maanden in beeld gaat brengen welke aanpassingen daadwerkelijk wenselijk zijn en zo ja, hoe die eruit zouden kunnen zien. In de tweede helft van 2024 zal Uslu een overzicht van wenselijke wijzigingen uw Kamer aanbieden.

FIM ziet als grootste aandachtspunt de splitsing in de Erfgoedwet tussen een museale route voor roerend erfgoed en een monumentale route voor onroerende zaken. Doordat beide routes een volledig verschillend beschermingsregime hebben, maakt dat een aantal soorten erfgoed binnen de Nederlandse grenzen onvoldoende wettelijk beschermd zijn. Dit geldt o.a. voor klinkend erfgoed, interieurs, maritiem erfgoed, erfgoed in de leefomgeving en immaterieel erfgoed, maar ook erfgoedparticipatie.

Voorstel Kamervraag:

- *Wat gaat u doen om de Erfgoedwet op fundamenteel niveau te onderzoeken, zodat het effectief en doeltreffend zal zijn voor alle soorten erfgoed als ook een harmonisatie aanbrengt tussen de beschermingsregimes?*

4. Tekort aan menskracht en expertise bij gemeenten oplossen

De beleidsdoorlichting constateert dat de capaciteit en deskundigheid bij gemeenten op het terrein van erfgoed onder druk staan. Hierbij baseert het rapport zich zowel op cijfers van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (hierna: de Inspectie) als op signalen uit het veld. FIM onderkent dit en ziet tevens dat het tekort aan gemeentelijke menskracht en expertise en onvoldoende provinciale toezicht daarop niet alleen de bescherming van monumenten hindert, maar ook de uitvoering van verduurzaming van erfgoed vertraagt, de inzet van erfgoed voor de woningbouwopgave en de herbesteding van monumenten.

In haar brief kondigt de staatssecretaris al een aantal maatregelen aan, o.a. een “aanjaagteam” dat expertise beschikbaar stelt op het gebied van erfgoed en transitieopgaven.

FIM vindt een goed begin, maar roept het Ministerie op om i.s.m. de VNG in hun actieplan niet alleen te focussen op de erfgoedambtenaar, maar juist ook het probleem sectoroverstijgend en integraal aan te pakken. Dus om (bij)scholing van niet alleen gemeentelijke erfgoedambtenaren, maar ook bijvoorbeeld RO-ambtenaren en ambtenaren duurzaamheid en klimaatadaptatie te faciliteren. Integrale medewerkers die zich met het gehele gebied van erfgoed kunnen bezighouden en zich dwars door de sectoren heen verbinden.

Kijk hierbij ook naar de rol van de provinciale steunpunten voor ‘monumentenzorg’ die sinds hun bestaan een essentiële rol spelen bij de ondersteuning van de gemeenten bij uitvoering van hun erfgoedtaken. Hen missen we in de geagendeerde brief d.d. 12 juni 2023.

Voorstel Kamervraag:

- *Hoe gaat u de (met name kleinere) gemeenten concreet helpen met het aantrekken van, opleiden van, en vasthouden van de erfgoedmedewerkers (van de toekomst), maar ook (integraal) de RO-medewerkers, programmamanagers en bijvoorbeeld teamleiders op het gebied van verduurzaming en water en bodem?*
- *Hoe gaat u de gemeenten concreet helpen, zodat zij hun rol als facilitator, ondersteuner en helpdesk (loket) voor de (erfgoed-)eigenaar, voor hun burgers, maar ook als handhaver en toezichthouder, structureel (dus niet alleen met een aanjaagteam) goed kunnen uitvoeren?*

5. Tekort aan vaklieden aanpakken

Het reguliere MBO-onderwijs biedt geen plek aan kleinschalige, ambachtelijke opleidingen. Daarvoor subsidieerde het rijk in het verleden tijdelijk drie instellingen: [ERM](#), [NCE](#) en [ROP](#). Toch blijft het een opgave om de cursisten / scholieren ook daadwerkelijk binnen te krijgen: het dreigende tekort aan vaklieden is een risico voor het vakkundig onderhoud en restauratie van monumenten.

In haar brief kondigt Uslu aan de subsidie aan het NCE en de ERM “voort te zetten.” Het is niet duidelijk of het wederom om een tijdelijke ondersteuning gaat van een paar jaar of om structurele financiering. FIM is van mening dat het opleiden van vakmensen onderdeel moet uitmaken van de basis van het stelsel en structurele ondersteuning van de rijksoverheid verdient.

Voorstel Kamervraag:

- *Hoe gaat u zich inzetten voor een structurele oplossing om een doorlopende leerlijn en instroom van nieuwe leerlingen voor de hoogst noodzakelijke ‘voldoende handen aan de panden’ te garanderen voor de toekomst?
Gaat u met Minister Dijkgraaf om tafel om een structurele oplossing te vinden voor het specialistische vakonderwijs, zodat het opleiden van restauratie-vakmensen niet alleen aan de markt wordt overgelaten?*

6. De basis op orde heeft een stelselherziening nodig

Over het algemeen zijn monumenten in goede staat, maar voor een aantal soorten monumenten is het huidige stelsel niet toereikend. Dat geldt onder andere voor een beperkt aantal zeer grote monumenten en bijvoorbeeld voor groen erfgoed. Maar ook voor een aantal monumenten met woonhuisfunctie.

Voorstel Kamervraag:

- *Hoe gaat u ervoor zorgen dat in de stelselvoorziening geen enkel monument tussen wal en schip valt, en er altijd voldoende ruimte is passend bij behoefte aan duurzame instandhouding, ongeacht het soort monument of soort eigenaar, ook voor de zeer grote monumenten en het groene en archeologisch erfgoed?*

BIJLAGE: OVERZICHT RELEVANTE RAPPORTEN PLANBUREAUS:

1. [College van Rijksadviseurs \(CRa\)- Via Parijs; Een ontwerpverkenning naar een klimaatneutraal Nederland \(2019\).](#)
2. [CRa- De 22e eeuw begint nú; Agenda College van Rijksadviseurs 2021- 2024](#)
3. [Raad van State- Jaarverslag 2022; Slagkracht en vertrouwen](#)
4. [PBL- pbl-2023-vier-scenarios-voor-de-inrichting-van-nederland-in-2050-4832.pdf](#)
5. [PBL- Erfgoed als leefomgevingswaarde; Een referentiekader voor de dialoog over de waarde van het bestaande bij ruimtelijke ingrepen.](#)
6. [PBL- pbl-2021-grote-opgaven-in-een-beperkte-ruimte-4318_1.pdf](#)
7. [RLi- advies boeren met toekomst definitief](#)
8. [RLi- advies natuurinclusief nederland def.pdf](#)
9. [ROB- ROB+Signalement-Gezag+herwinnen+-+over+de+gezagswaardigheid+van+het+openbaar+bestuur.pdf](#)
10. [SCP- 230323 Sociale+en+Culturele+Ontwikkelingen+2023.pdf](#)
11. [SER- grondstoffentransitie-energietransitie.pdf](#)
12. [CBS- CBS-Monitor Brede Welvaart-2020.pdf](#)